

ZEN -väitetty Totuus -vertailua kristinuskoon

27.1.2016 Lohjalla Ceta Lehtniemi

Kirjoitin aiheesta ZEN lainaamani kirjan pohjalta noin kahdeksan vuotta sitten. Olin seurannut muutaman vuoden ajan miten tietoisuuteen, ykseyteen, kokemuksellisuuteen ja sisäisen maailman luovaan totuuteen viitattiin yhä useammin myös kristillisissä yhteyksissä. Nyt olen törmännyt yllättävän usein Mindfulness-meditaatioon. Sen vuoksi kaivoin tämän vanhan kirjoitukseni esille näiltä omilta kotisivuiltani. Kun se on nyt artikkelina, siitä voi myös keskustella.

ZEN perimmäinen Totuus, Osho Bibliography, 1997

Ohessa tiivis yhteenveto kirjasta ZEN perimmäinen totuus, kerron sen tärkeimmistä periaatteista. En katkaise heti kritiikillä tai omilla huomautuksilla. Sen sijaan kirjoitan loppuun mielipiteitäni ZEN ajattelusta ja meditaatiosta. Erityisesti paneudun siihen miten se suhtautuu kristinuskoon. ZEN meditaatioon liittyen sanoo norjalainen teologian professori suomalaisessa kristillisessä lehdessä ”Vantaan Laurissa”, vuonna 2003 seuraavaa: *”Koen, että on mahdollista sulkea pois oman ajattelun rakenteet ja astua kynnyksen yli. Ja sisällä odottaa Jumala yhtä lähellä kuin sydämenlyönti”*. Juuri edellä olevaan käsitykseen tahdon puuttua kriittisesti. Seuraava värillinen teksti on kaikki otettu lyhentäen kirjasta (alleviivaukset kirjoittajan):

Mitä on totuus?

Mitkään sanat eivät voi vangita totuutta. Totuuden voi ainoastaan kokea, sen voi elää, mutta sitä ei voi pukea sanoiksi. Jos alat uskoa oppeihin, et koskaan tavoita totuutta. Totuus voi avautua vain kokemuksen kautta. Uskomuksista ei ole apua; kaikki uskomukset luovat esteitä. Usko on vain helppo oikotie.

Uskomisen ei vaadi muutosta tietoisuudestasi, mutta ellei tietoisuutesi muutu, usko on vain lelu. Voit leikitellä sillä, voit huijata sillä itseäsi, mutta se ei anna sinulle mitään olennaista.

Totuus on kaikkialla ympärilläsi ja sisäpuolellasi. Voit kohdata sen; se on tässä ja nyt. Totuus on elävässä elämässä, siinä, että elää tietoisesti. Sitä on perimmäinen totuus.

Totuus on luonteeltaan kokemuksellista, eikä sitä voi välittää toiselle. Jos elät johtopäätöksiä tehden, saavutat sen mikä on toisarvoista. Jos elät kokemuksen kautta, saavutat sen, mikä on ensiarvoisen tärkeää.

Totuus muuttuu jatkuvasti; se ei ole pysyvä ilmiö.

Totuus voidaan tuntea vain hiljaisuudessa.

Sinä olet totuuden pyhäkkö.

Irti mielestä, irti aiemmista yhteyksistä, irti uskonnoista

Jumala on yhtä kuin syvimmän olemuksesi kokemista. Kun lepää omassa sisimmässäsi, tiedät tämän.

Sinä olet totuuden pyhäkkö, eivät raamattu, koraani, vedat. Siispä ainut tapa tavoittaa se, on kääntyä sisäänpäin. Juuri tästä on kysymys meditaatiossa. Sen tähden zen ei ole kiinnostunut opinkappaleista. Zenin pyrkimyksenä on auttaa sinua löytämään oma olemuksesi.

Mielellä ei voi olla aitoa yhteyttä todellisuuteen. Kun ihminen elää mielessään, hän elää tyytymättömyyden tavoin. Heti kun annat mielen päästää sinut irti, koet jumaluuden läsnäolon. Meditaatio tarkoittaa ”ei-mielen” tilaa, ajatuksettoman mielen tilaa. Meditaatio ei tarkoita ”mietiskelyä”. Meditaatio tarkoittaa sitä, ettei ajattele mitään. Se tarkoittaa sitä, että ajatukset häviävät ja vain puhdas tietoisuus, puhdas läsnäolo jää jäljelle.

Kun alat meditoita, kohtaat vanhempasi, kohtaat kaikki ne ihmiset, joihin olet ollut yhteydessä. Sinun on irrottauduttava heistä, sinun on tuhottava heidät sisäisesti; sinun on opeteltava olemaan yksin. Ja lopulta kohtaat sisäisesti Buddhan, Mestarin, mutta sinun on kuvaannollisesti tapettava hänet kuten muutkin. Sinun on oltava täysin yksin.

Joskus Mestari on käytettävissäsi, hän, joka on valaistunut, hän, joka on tullut tuntemaan todellisen olemuksensa. Kun hänen läsnäolonsa ja oppilaan avoimuus kohtaavat, liekki syttyy ja jotain kerta kaikkiaan tapahtuu.

Sillä hetkellä, kun ihminen herää, hän vapautuu; hän vapautuu politiikan ja uskonnon kahleista. Hän on uskonnollinen, mutta vapaa kaikista uskonnoista. Ei voida sanoa, että hän on muhamettilainen tai että hän on hindu. Ihmiskunnan kehitys on saavuttanut pisteen, jossa tarvitaan kipeästi uutta tietoisuutta, joka vapauttaa ihmisen politiikan ja uskonnon kahleista. Vältelläkseen jumalaa, tottelet pappia ja luet raamattua.

Kaikki vaikuttaa kaikkeen

Aallot ovat olemassa, mutta eivät erillään merestä. Niin mekin olemme olemassa, mutta emme erillämme tietoisuuden valtamerestä. Koko olemassaolo on kiinteästi, syvästi yhteydessä kaikkeen. Puut vaikuttavat sinuun, sinä vaikutat puihin. Tähdet vaikuttavat sinuun, sinä vaikutat tähtiin. Olet osa maata, maa on osa sinua. Kaikki vaikuttaa kaikkeen.

Jumala on tämä kaikkeus. Et voi olla olemassa erillisenä.

Sisäinen tyhjyyden tila

Kun olet hetken hiljaisuudessa, huomaat yhtäkkiä, että sisälläsi on tyhjyys, ettei sisälläsi ole mitään. Jos katsot sisäänpäin, et löydä itseäsi. Sen tähden ihmiset eivät katso sisäänpäin; he pelkäävät.

Zen tähdentää, ettei ole olemassa syntisiä eikä pyhimyksiä. Mikään ei ole hyvää eikä mikään ole pahaa. Kun katsot sisäänpäin, siellä ei ole sen enempää pyhimystä kuin syntistäkään, ei hyvää eikä pahaa -ei elämää eikä kuolemaa. Kaikki eroavaisuudet katoavat.

Tuossa tyhjyyden tilassa ihminen yhtyy jumalaan. Ihminen on yhtä jumalan kanssa -niin kuin on ollut hamasta alusta asti.

Perimmäinen totuus

Olet olemassa vain kun et ole olemassa, sillä olet olemassa vain kun egosi on hävinnyt ja olet itse jumala. Tämä on perimmäinen totuus.

Perimmäinen totuus on perusolemukseksi. Zen kutsuu sitä perimmäiseksi totuudeksi; muut uskonnot kutsuvat sitä jumalaksi. Jos siis haluat oppia tuntemaan perimmäisen totuuden, sinun on etsittävä sisältäsi alkuperäistä, todellista olemustasi, joka oli olemassa ennen kaikkea muuta.

Hiljaisuus, ajatuksettoman mielen tila

Hiljaisuus on aina läsnä. Ääni voidaan luoda, mutta ei hiljaisuutta. Sillä hetkellä, kun ääntä ei enää ole, vallitsee hiljaisuus. Ajattelua voi verrata ääneen, meditaatiota hiljaisuuteen. Siksi kaikki uskonnot ovat tavalla tai toisella etsineet tuota hiljaisuutta, josta kaikki saa alkunsa.

Kun ihminen ei enää ajattele, vallitsee ykseys, yhteisyys; olemassaolo on kokonaisvaltainen kokemus, jossa ei ole kaksijakoisuutta. Kaikki rajat katoavat, yhtyvät toisiinsa. Kaikki on yhtä; hennoin ruohonkorsi on yhtä suurimman tähden kanssa.

Tiede tuntee ihmisen ulkopuolella olevan, ei sitä mikä on hänen sisällään. Tiede tuntee kehon, ei sielua. Se tuntee maailman, ei Jumalaa. Se tuntee sen, mikä on toisarvoista.

Sinun on laskeuduttava sille aallonpituudelle, missä totuus sykkii, sinun on laskeuduttava hiljaisuuteen. Tätä tilaa kutsutaan ajatuksettoman mielen tilaksi. Ajatukseton mieli oli olemassa ennen kuin sinun mielesi oli olemassa.

Mieli on vain verho

Mieli on vain verho, kuin kaapu, johon olet verhoutunut. Voit pujahtaa siitä pois. Huumeet auttavat ihmistä tulemaan pois mielestään, ne antavat ihmiselle rohkeuden katsoa maailmaa ajattelematta. Tämän vuoksi tulevaisuudessa käydään taistelua huumeiden ja meditaation välillä. Ihminen valitsee joko huumeet tai meditaation.

Sinä synnyit vailla mieltä. Ihminen ei voi päästä eroon luonnollisesta, mutta hän voi päästä eroon keinotekoisesta.

Olemisen tilassa sulaudut todellisuuteen

Olemisen tilassa ihminen voi oppia tuntemaan olennaisen, ei ajattelemalla. Et pidä itseäsi tarkkailijana, joka on erillään kokonaisuudesta. Kohtaat todellisuuden, yhdyt ja sulaudut siihen. Silloin ihminen tietää. Tällaista tietämystä ei voi kutsua ”tiedoksi”. Kyse on pikemminkin rakkaudesta kuin tiedosta.

Mitä enemmän koet, sitä suuremmalta salaisuudelta elämä tuntuu. Uskonto on mystiikkaa, uskonto on magiaa, koska uskonto ei lähesty elämää mielen kautta.

Meditaatio – tavoitteena tyhjyys

Uskonnollisuus voidaan tiivistää yhdeksi sanaksi -meditaatioksi. Tai voit kutsua sitä hiljaisuudeksi – sellaiseksi, jossa miltei lakkaat olemasta. Sisimpäsi on täysin hiljainen, sisäinen rauha on rikkumaton. Vasta sellaisessa hiljaisuudessa voit alkaa kuulla totuuden hiljaisen, hennon äänen. Voit kutsua sitä Jumalaksi, voit kutsua sitä sieluksi.

Kun mielessäsi ei ole ajatuksia, elät tässä hetkessä; silloin sinun ei ole mahdollista paeta todellisuutta. Tietoisuus, johon ei liity ajattelua, on tavoite. Olet täysin tyhjä.

Tie olemiseen kulkee kuoleman kautta, antautumisen kautta. Se tie kulkee hiljaisuuden kautta. Mutta hiljentyminen ei ole helppoa; hiljentyminen on äärimmäisen vaikeaa.

Monissa perinteissä ihmiselle annetaan mantra, eräänlainen hokema. Mestari antaa sinulle mantran. Kuitenkin meditaatio alkaa hiljaisuudesta, ei mantrasta, vaikkakin mantrasta voi olla apua.

Tule tietoiseksi – sinä itse olet totuus

Tottumukset ja tavat tekevät elämästä mekaanista. Yritä päästä niiden yli, tule tietoiseksi.

Kun näet jonkun tekevän virheen, niin ennen kuin hyökkäät hänen kimppuunsa, katso ennemminkin itseäsi -miten itse toimit. Jos voit katsoa kaikkien virheitä ja voit antaa noiden virheiden muistuttaa sinua omista virheistäsi, elämäsi muuttuu perinpohjaisesti. Silloin kaikista ihmisistä tulee opettajiasi. Silloin koko elämästä tulee mestarisi.

Silloin koko elämä suuntaa katseensa sinua kohti sanoen: ”Tämä ei ole tietoisista ... tämä on vastuutonta”.

On oikein elää tietoisesti ja väärin elää tiedostamattomasti.

Sinä itse olet totuus!

Kirjan tekstin lainaus päättyy.

Miten ZEN suhtautuu kristinuskoon?

Lainaan alkuun professori Lars Aejmelausta, Kristinuskon synty, Kirjapaja Oy 2000:

”Uskonnot voidaan jakaa kahteen perustyyppiin, historiallisiin ja filosofisiin uskontoihin. Jälkimmäinen uskonnonmuoto on syntynyt, kun joku yksityinen ihminen tai ihmisryhmä on miettinyt syntyjä syviä. Pyhiä asioita pohtiessaan he ovat voineet saada erilaisia näkyjä, ilmestyksiä, ’valaistumisia’ ja kokemuksia, joiden pohjalta on luotu uskonnollisten ajatusten ja sääntöjen systeemejä. Näistä muodostuu kyseisen uskontokunnan kannattajien uskonnollinen totuus pohja, jonka varassa he elävät. — — — Filosofisen uskonnon vastakohtana on historiallinen uskonto, jollainen myös varhainen kristinusko oli luonteeltaan.”

Mielestäni ZEN kuvaa uskonnollisuutta, jota voisimme nimittää filosofiseksi edellisen lainauksen tapaan. Se ei pohjaa mihinkään historian tapahtumaan tai tapahtumasarjaan. Varsinaisesti uskontona ei Zen periaatteita voine kuitenkaan pitää.

Toinen pääero on siinä, että kristinusko on Kirjan uskonto. Meillä on pyhä kirja Raamattu.

Zenissä puolestaan luovutaan kaikista sanoista ja ajatuksista, niistä suorastaan tyhjennetään.

Kristinuskossa puhutaan mielenmuutoksesta, parannuksesta.

Zenissä riisuudutaan mielestäkin.

Zen sanoo, että totuus on muuttuvaa. Mitään absoluuttista totuutta ei ole.

Kristitylle totuus on se, minkä Jumala on ilmoittanut Raamatussa. Jeesus on itse sanonut: ”Minä olen tie, totuus ja elämä”. Uskomme totuudeksi mm. Jeesuksen ristinkuoleman ja ylösnousemuksen. Samoin uskomme ristinkuolemalle sen sisällön, minkä Raamattu ilmoittaa, kyseessä on sovituskoulema syntien tähden.

Zen ei puhu synnistä mitään. Kun katsot sisäänpäin, siellä ei ole sen enempää pyhimystä kuin syntistäkään, ei hyvää eikä pahaa – ei elämää eikä kuolemaa. Kaikki eroavaisuudet katoavat. Tällöin on luonnollista, että ei ole mitään sovituksen tarveakaan.

Zen opettaa, että kaikki vaikuttaa kaikkeen. Kyse on holistisesta maailmankäsityksestä. ”Kaikki rajat katoavat, yhtyvät toisiinsa. Kaikki on yhtä; hennoin ruohonkorsi on yhtä suurimman tähden kanssa.” Jumala on lopultakin tämä kaikkeus, johon sinä yhdyt. Näin ihminen on yhtä Jumalan kanssa. Lopultakin sinä itse olet totuus ja sinä olet jumala.

Tämä kaikki on täysin toisin kristinuskossa. Luoja ja luomakunta eroavat kuin yö ja päivä toisistaan. Jumalan ajatukset ovat niin paljon korkeammalla ihmisen ajatuksia kuin taivas on korkeammalla maata. Jumala yksin on pyhä ja on taivaasta. Ihminen on syntinen ja on maasta. Missään muussa mielessä ei voi tapahtua yhtymistä kuin siinä mielessä, että Jeesus oli sekä ihminen että Jumala.

Zen sanoo, että vasta meditaation luomassa hiljaisuudessa ”voit alkaa kuulla totuuden hiljaisen, hennon äänen. Voit kutsua sitä Jumalaksi, voit kutsua sitä sieluksi”. Juuri näin sanotaan usein myös Kirkon hiljaisuuden liikkeessä, ja samoin puhuvat meditatiivisen musiikin opettajat kirkoissa ja retriiteissä. Meditaatioon ja tyhjentymiseen kannustetaan ihmisiä. On vaikea edes sanoa ääneen mitä tämä kaikki tarkoittaakaan hengellisesti, kun kristityt ja New Age – liikkeen edustajat hiljentyvät yhdessä sanattomaan eli kontemplatiiviseen rukoukseen.

Mietiskely ja meditaatio eivät ole samoja asioita. Raamatun Sanaan ja Katekismuksen käskyihin kohdentuvaa mietiskelyä harjoitti myös Martti Luther. Saksan kielessä on toki sana ”meditieren”, mutta Lutherin ”hengelliset harjoitukset” olivat kaukana zen-meditaatiosta. Olemme edellä nähneet, että meditoinnilla pyritään pois sanoista ja mielestä aivan toisin kuin Sanaa mietiskeltäessä. On myös syytä muistaa, että uudestisyntymisen ja Pyhän Hengen omistamisen kautta Jumala avaa Sanaansa uskovalle henkilökohtaisesti avuksi ja lohdutukseksi, jne. Muuten sen äärellä olo jää uskonnollisuudeksi, elämänohjeeksi, tms. elämänlaadun tai kristillisen rakkauden parantamiseksi. Näin tapahtuu varsinkin, jos Raamatun Sana sisältää pääasiassa yleisiä opetuksia ja vältetään ristin sovituksista kertovia osia.

Zen tuo esiin erikoisen väitteen, että ihmiskunnan kehitys on saavuttanut pisteen, jossa tarvitaan kipeästi uutta tietoisuutta, joka vapauttaa ihmisen politiikan ja uskonnon kahleista. Zenin mukaan vältelläkseen jumalaa, tottelet pappia ja luet Raamattua. Lopulta Zen korvaisi erilaiset poliittiset yhteiskuntajärjestykset ja uskonnot, myös meille tärkeän Raamatun totuuden, uudella tietoisuudella. Zen sanoo: ”On oikein elää tietoisesti ja väärin elää tiedostamattomasti”. ”Sinä itse olet totuus!”

Nyt muutaman vuoden jälkeen huomaa yhtäläisyyttä myös laajalle levinneeseen Ihmeiden Oppikurssiin IOK; tosin olen tutustunut siihen melko vähän. Olkoon tämä pitkä ja vaikeahko kirjoitukseni esillä juuri sen vuoksi, että tämän kaltainen ajattelu on nyt leviämässä monille alueille. Usein termit ovat kristillisiä, vaikka sisältö onkin jotain muuta.

Ceta Lehtniemi